

centrum adiktologie

PSYCHIATRICKÉ KLINIKY

1. LF A VFN

UNIVERZITA KARLOVA

V PRAZE

Dotazníkové šetření provedené v lékárnách České republiky a Středočeského kraje

Roman Gabrhelík, Michal Miovský
Měřín, 2. prosince 2008

Grantová podpora: NR 0447-2

System adiktologické péče v ČR

- System A. péče v ČR vychází ze systémového pojetí primární prevence, dále je tvořen komplexní sítí nízkoprahových služeb, ambulantní léčby, rezidenční léčby, terapeutických komunit, následné péče, substituční (udržovací) léčby, službami ve vězení (Kalina, 2003).
- Role lékáren v:
  - Primární prevenci
  - Léčbě
  - **Harm reduction**

Injekční užívání drog

- IUD představují jeden ze zdrojů, kterým se šíří **infekční onemocnění** v širší populaci, která neužívá injekčně, nebo nelegální drogy neužívá vůbec (Mravčík et al., 2006).
- Lékárny, vedle NS, představují pro (I)UD jeden z významných zdrojů sterilního injekčního náčiní, prekursorů aj. (Charvát, & Gabrhelík, 2004).

Infekční choroby u IUD

- Promořenost HIVu IUD se pohybuje pod 1 %, neboť se jedná o jednotlivé případy (Brůčková et al., 2007)
- Prevalence VHC je mezi IUD v České republice odhadována na **35 %** (95% CI: 31,6–38,4) (Zábranský et al., 2006)
- U VHB se odhady pohybují mezi **10 - 50 %** (Mravčík et al., 2007)
- Prevalence VHC byla r. 2006 u IUD vyšetřených v nízkoprahových programech pod 20 %, u VHB přibližně 2 % (ibid, 2007)

Infekční choroby u IUD (2)

- Vyšší výskyt infekcí chorob lze očekávat u (i)migrantů ze zemí s vysokou prevalencí HIV, VHC a VHB, zejm. ze zemí bývalého Sovětského svazu (Mravčík et al., 2007)
- Studie výskytu inf. nemocí a rizikového chování mezi ruskojazyčnými IUD v Praze (N= 59) (Zábranský & Janíková, 2008):
  - **2 HIV** pozitivní (3,4 %),
  - **83 %** (N = 49) pozitivních na protilátky **anti - HCV** (vypovídající o prodělané / probíhající infekci virovým zánětem jater typu C),
  - **62 %** (N= 37) s prokázanou replikací **viru hepatitidy typu C** a
  - **52,5 %** (N = 31) s přítomností protilátek **anti - HBc**, které jsou známkou prodělané nebo probíhající (akutní či chronické) infekce virem hepatitidy B.

Role lékáren v oblasti HR

- Cíle lékárenských služeb by ve vztahu k užívání návykových látek zejména měly být :
  - snižování poškození (např. výměna a disseminace informací), ke kterému dochází při užívání návykových látek
  - poskytování vybraných služeb pravidelným klientům v péči zdravotnických pracovníků (psychiatrů, pracovníků kontaktních center aj.)
  - spolupráce při monitoringu UD, včasném záchytu a sledování relevantních indikátorů.
  - služby poskytované uživatelům NL vzájemně koordinovat s cílem zvýšit efektivitu poskytovaných služeb.

Dotazníková studie „Lékárny“

- **Základní soubor:** 2.603 lékáren v ČR
- **(Lékáren v STK: 253)**

- **Sběr dat:** dotazníkové šetření
- **Výběrový soubor:** 310 lékáren v náhodně vybraných okresech a MČ
- **Metody sběru dat:** korespondenční, osobní, telefonický, e-mail
- **Vyplňují:** vedoucí lékárník / lékárník asistent
- **Spolupráce s:** NMS, ČLK, Sch-Plough, distributory léčiv

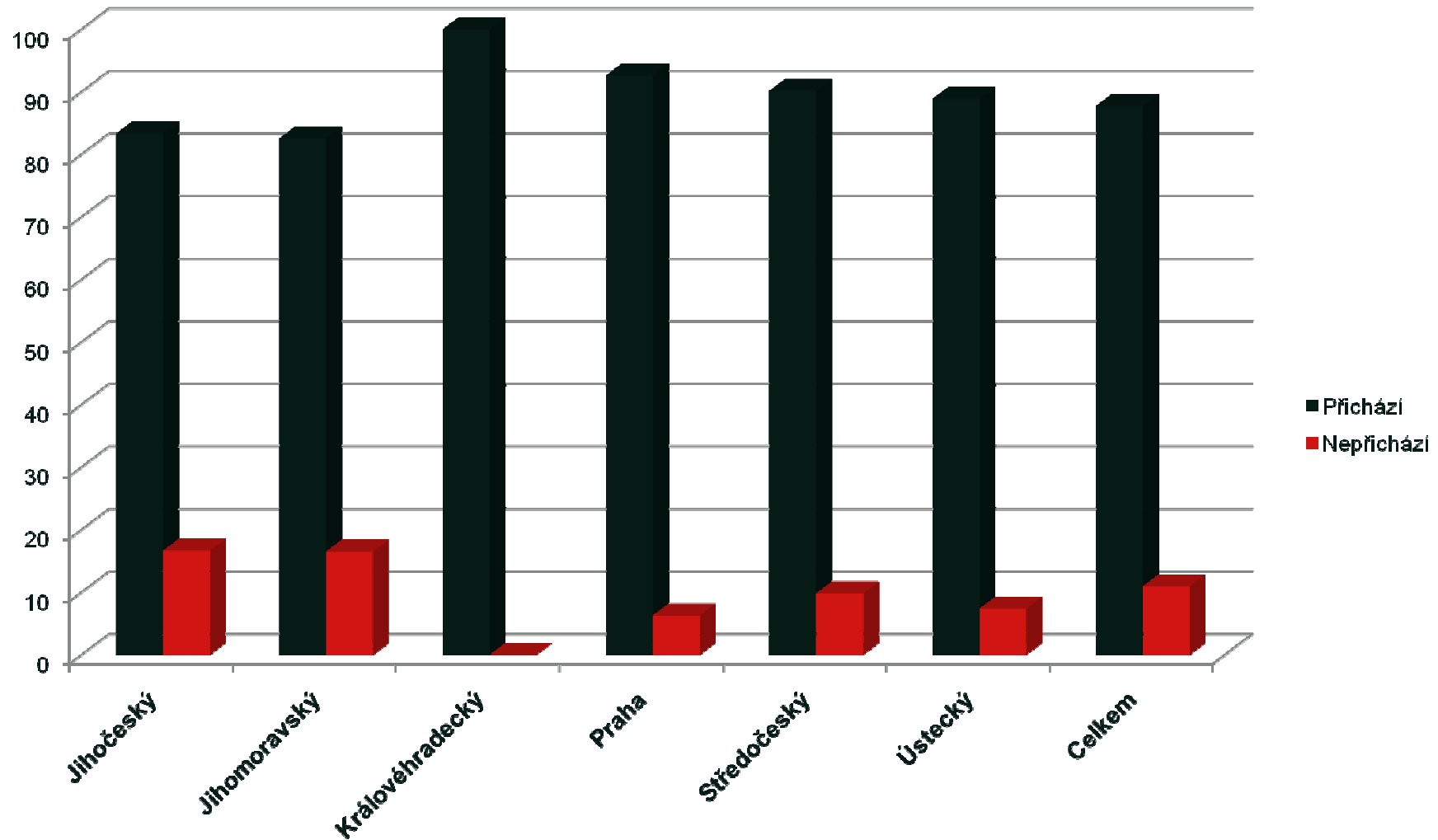
Přichází do vaší lékárny lidé, u kterých máte podezření nebo jste si jisti, že jsou uživatelé drog?

	Přichází	Nepřichází	Blank	Celkem
Jihočeský	35	7	0	42
Jihočeský (%)	83	17	0	100
Jihomoravský	90	18	1	109
Jihomoravský (%)	83	17	0,92	100
Královéhradecký	11	0	0	11
Královéhradecký (%)	100	0	0	100
Praha	88	6	1	95
Praha (%)	93	6	1,05	100
Středočeský	45	6	1	51
Středočeský (%)	88	12	3,85	100
Ústecký	24	2	1	27
Ústecký (%)	89	7	3,70	100
Celkem	293	39	4	335
Celkem (%)	87	12	1,29	100

Přichází do vaší lékárny lidé, u kterých máte podezření nebo jste si jisti, že jsou uživatelé drog?

Odhady počtu UD v lékárnách

- Průměrně každou lékárnou navštíví týdně 4 různí uživatelé drog (v ČR i STK).
- Při 2.603 lékárnách tj. 8.435 až 12.908 (α 0,05; prům. **10.671**) jednotlivých návštěv UD ve všech lékárnách v ČR v jednom týdnu.
- **Při 253 lékárnách STK tj. 1.012 UD v jednom týdnu.**
- Odhad je nicméně zkreslen faktem, že jeden uživatel drog může v průběhu týdne navštívit několik různých lékáren (např. Charvát & Gabrhelík, 2004).

Odhad počtu vydaného inj. materiálu

- Při extrapolaci se odhady průměrného počtu kusů vydaného injekčního materiálu všemi lékárnami v ČR za jeden rok pohybují v rozmezí 1.173.032 až 1.929.975 (α 0,05; prům. **1.551.503**).
- **Léárny v STK / rok prům. 178.183 ks inj. mat.**
- V ČR v roce 2006 provádělo výměnu 89 NS a vyměnilo přibližně **3 868 880 ks inj. setů** (Mravčík et al., 2007).
- Odhad z roku 2000 v lékárnách vydaného inj. mat. dosahoval **924 tis. ks** (Mravčík a Zábranský, 2002).

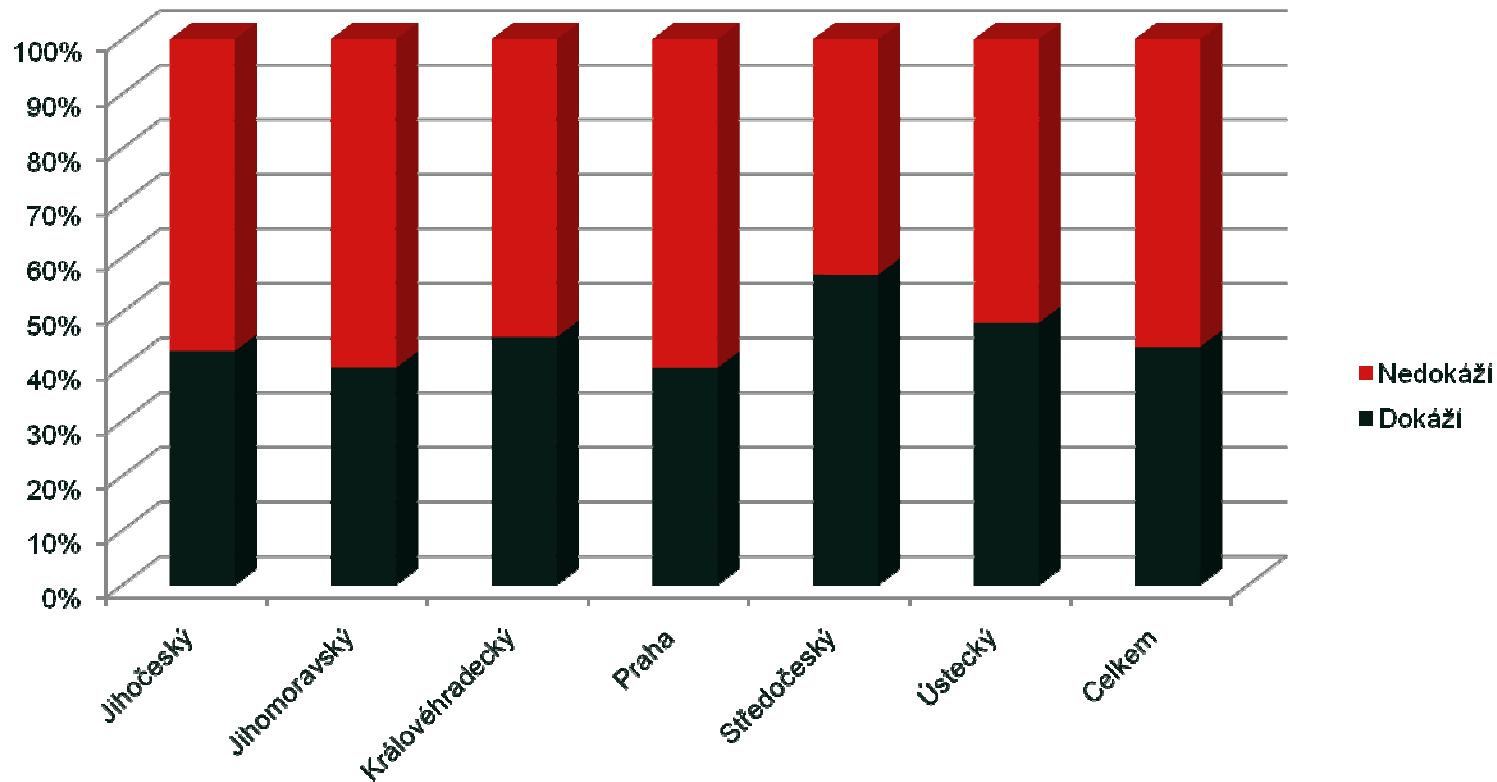
Dílčí výsledky

- Vybíráte použitý injekční materiál k likvidaci?
- **Ano: 41,3 % (N = 128); STK 51 % (N = 26)**
- **Ne: 63,5 % (N = 197); STK 49 % (N = 25)**

- Vyměňujete použité injekční náčiní za nové?
- **Ano: 0,5 % (N = 2); STK 0**
- **Ne: 98 % (N = 328); STK 100 % (N = 51)**
- Pokud NE, uvažujete o nabídce výměny injekčních jehel/stříkaček?
- **Ano: 6,1 % (N = 19); STK 10 % (N = 5)**
- **Ne: 88 % (N = 273); STK 90 % (N = 46)**

Práce s UD a spolupráce s NS (1)

- Dokážete si představit intenzivnější práci s UD?
  - **Ano: 41,6 % (N = 129); STK 57 % (N = 29)**
  - **Ne: 56,7 % (N = 176); STK 43 % (N = 22)**

Práce s UD a spolupráce s NS (2)

- Víte, zda ve vašem regionu existují nízkoprahové služby pro uživatele drog?
  - Víme, že existují: 84,8 % (N = 283); **STK 80 % (N=41)**
  - Víme, že neexistují: 0,3 % (N = 1)
  - **Nevíme, zda existují: 14,2 % (N = 49); STK 20 %**
- Spolupracujete s NS?
  - Ano: 17 % (N = 53); **STK 21,5 % (N = 11)**
  - Ne: 81,2 % (N = 252); **STK 78,5 % (N = 40)**

- Nereprezentativní výsledky za STK!
- **Lékárny v STK ve většině prezentovaných ukazatelů vykazují mírně pozitivní výsledky ve srovnání s prům. ČR**
- **Cíl: Implementací specifických služeb do lékáren lze výrazně přispět k nákladové efektivitě ve zdravotnictví.**

Literatura

- Mravčík, V., Korčíšová, B., Lejčková, P., Mioyská, L., et al. (2005). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2004. Praha: Úřad vlády ČR.
- Mravčík, V., Korčíšová, B., Lejčková, P., Mioyská, L., et al. (2004). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2003. Praha: Úřad vlády ČR.
- Mravčík V. & Zábanský T. (2001). Dotazníkový průzkum injekčního užívání drog v lékárnách České republiky. *Adiktologie* 1 (1): 11-21.
- Gabrhelík, R., Charvát, M., Mioyský, M. (2005). Kvalitativní analýza potřeb klientů využívajících nízkoprahové služby ve Středočeském kraji. Str. 22-33. *Adiktologie*, 1, 2005. ISSN 1213-841.
- Burns, S. M. et al. (1996). The epidemiology of HIV infection in Edinburgh related to the injecting of drugs; an historical perspective and new insight regarding the past incidence of HIV infection and derived from retrospective HIV antibody testing of stored samples of serum. *The Journal of Infection*, 32:53-67.
- ISD Scotland (2003). Drug Misuse Scotland Statistics Scotland 2002. Table B1 All prescribed drugs: year ending 31 March 2002. Information and Statistics Division, Scotland, Edinburgh.
- Kubec, A. (2002). Substitution-treatment in Austria - The Viennese Program. Presentation for Phare Twinning Program "Strengthening National Drug Policy." Praha - Vienna.
- NPAL, The National Pharmaceutical Association Limited (2004). Implementing a community pharmacy strategy: A practical toolkit for primary care organisations in England. (Retrieved at: www.npa.co.uk, 3. 4. 2005).
- PSNC et al., Pharmaceutical Services Negotiating Committee, National Pharmaceutical Association, Royal Pharmaceutical Society of Great Britain & PharmacyHealthLink (2005). Public Health: A practical guide for community pharmacists. (Retrieved at: www.rpsgb.org.uk/pdfs/pubhlthguidcommph.pdf, 3. 4. 2005).
- Roberts, K. and Hunter, C. (2004). A comprehensive system of pharmaceutical care for drug misusers. *Harm Reduction Journal* 2004, 1:6. (Retrieved at: <http://www.harmreductionjournal.com/content/1/1/6>, 3. 4. 2005).
- ÚZIS, Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (2006). Registr zdravotnických zařízení. Retrieved 25. 3. 2006 at: <http://www.uzis.cz/uzis/rzz/rzz.htm>. ÚZIS, Praha.

Děkuji za pozornost

Roman Gabrhelík
gabhelik@adiktologie.cz

Centrum adiktologie je spolufinancováno Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem České republiky a rozpočtem hlavního města Prahy

